

რუბრიკას უდღება
მსოფლიოს ორგზის
ჩემპიონი
თავისუფალ
ჭიდაობაში,
სპორტის
დამსახურებული
ოსტატი
პერავ საღარაძე

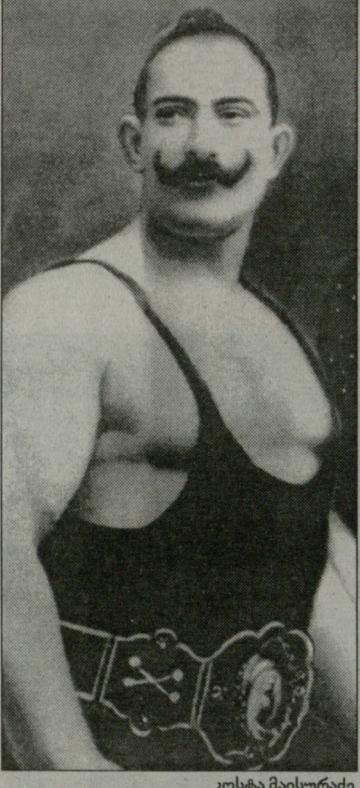
რეჟისორი

არენალის ვებგვერდი

ରୁକ୍ଷ, ହିସତିଗୁଣ ଦେଖିରଙ୍ଗାଶ ରୁ ରୁ
ସୁଶ୍ଵାରାଲ୍ପେଣ ମେଳନ୍ଦଲୋକୁରି
କୃତ୍ତବ୍ୟା. ଦୀପଶ୍ଵରପା, ତୁଳ୍ୟପା...
ମରାଜାଲୀ ମନ୍ଦିରପାଦ ମାତ୍ରାକିର୍ଣ୍ଣପା
ହିନ୍ଦୁ କ୍ଷେତ୍ରପାଦ ଦେଖିରୁକ୍ତେ ମିନ୍ଦା-
ନ୍ୟାତାଲୀନ. ବ୍ୟାପକିଲୀ, ମଧ୍ୟଦିଗିଲୀ,
ମିନ୍ଦାକିର୍ଣ୍ଣପାଦ, ଗ୍ରାମପାଦ, ସାବଲନ୍ଦିଲ
(ପ୍ରଜାବିନୀ) ଲୋକାର୍ଯ୍ୟଲୀ ମିନ୍ଦିକର୍ଗପାଦ,
ଫ୍ରାନ୍ତା ମେତ୍ରାଦ ମନ୍ଦିରପାଦ ମିନ୍ଦ
ନାରାଶୁଲୀଲ, ତ୍ରାଣଦିଗ୍ରିପାଦ ରୁ
ଫ୍ରାନ୍ତାକର୍ଣ୍ଣପାଦ, ରମଲ୍ଲାପାଦାଚ
ଅର୍ଦ୍ଧାର୍ଦ୍ଧତଥ୍ରୀ ଲୁଶବ୍ରଲ୍ଲାପାଦ
ସାକ୍ଷାରତପାଦ ସାରତପାଦନିଳ
ଅଶ୍ଵାରକ୍ଷିତ୍ରୀ, ମେଲ୍ଲାଲିନୀ
ହିସତିଗୁଣପାଦ ରୁ ଲୋମିତିକୁର
ତାମାଶକ୍ରିପାଦ.

მოილი ექსკურსს შევთვაზებ მიითხ-
ველს, თუ სადან ნარმოდება სახელ-
ნოდება „რაჭა“. მოსაზრება ბევრია, ერ-
თი უკავშირდებ დიდი თამარის ამ
კუთხეში მოგზაურობას. როც მას სო-
ფელ შემერიდან (რნის რაიონი) გაძმოწუ-
ხებდას, თითქოს, ხელის გულზე ჩადა
მდინარის თავისი უდამზეს შე-
მოგრენითი. მეცვა აღრითოვანებულს
ნამოყენასა – „რა ჭაო“. გახუშტი ბაგრა-
ტიონის კი მისი ხილვისას უთქვამს – „იხ-
ლე, რა ჭა ადგილი ექვი“. რაჭველები,
ისტორიულად, კველა ლიონში, ომანიბა
იყო, გაჭირება თუ ლხინი, საქართვე-
ლის ერთგულნ ჩჩებოდნენ და ღალა-
ტი არალისება გაულილია გულში. დიჭვა-
ბა, დაბადებულმა ხალხს, მრავალია
ნოლევან ქრისტენიულებასა და მობპი გა-
მოვლილმა, უმნიკვლეოდ შენაბა ტრა-
დიცები, ადამ-წესები, კულტურისა და
ზენიბის ს შესანიშავი მეტვიდერება,
რომელიც წებისმიერ დიდ ერს და ქვეყა-
ნას დამშვენდა, ვინ ჩამოთვლის ქრ-
ისტორიულოსა და ლილიციურ ჩემპი-
ონებს ჩვენი ქვეყნის სხვადასხვა კუ-
ლტურასა და რაჭას დედასაქართველოს მრავა-
ლი ნიჭიერი და ნარმატებული ადამიანი
აღუზარდა და გზა დაუღლოცა ცხოვრე-
ბის დიდი ასპრეზისაკნ. რამდენ მეც-
ნიერი, მნერალი, ხელოვანი, პოლიტიკო-
სი, სპორტსმენი, ექიმი, მასნავლებელი
შეა ჩვენი ქვეყნის ამ ულამაზესმა
კუთხეში მ საზოგადო კ განსაკურთხობით
ასახელეს სამშენებლო კოსტა მიასურ-
დის, კონსტანტინე კოდერიძის, გიორ-
გი სხირტლაძის, გურამ გომევიშვი-
ლის, ალექსანდრ განისურაძის, შოთა
დაუშვილის, მების რევაზ და იორამ
სალარაძების და სხვა გოლიათთა შეა-
მოვლება. დავით გომევიშვილი ყვე-
ლა ნარმატების სიმბოლო.

დავესესხები დიდი მურმან ლებანი-
ძის გულში ჩამწვდომ სტრიქონებს:
“ჩვენ ვართ მოსული ათასი ნლების
ლურჯი ნისლიდან”. რაჭველი მოქიდა-
ვები განსაკუთრებული ფიზიკური ძა-

კოსტა ბაისურაძე

ლით გამოიჩინებან. ამ ძალის დემონსტრირების ეტალონი გახდათ XX საუკუნის დასასწარის უძლიერესი ფალავანი კუსტა მისისურავი; გაგაური აღმართა, აღმართ, მასშიც სალისის მიერ შეიტყობული ექიმობრი: „გოლიათი ცერაძე, რათ გამადი ვერზე, ხომ იცოდი ნაგაქცევდა კოსტა მასისურაძე“. კოსტა იყო სსრ-ს მრავალგზის ჩემპიონ შოთა დაუშვილის ბაბუა. სოფელი ცხმორელი (ინის რაომი). აյ დაიბადა გოლიათი კოსტა მასისურაძე 1881 წელს. სანქტერესის სიტყოოსას პყვითელი მისი უახლოსი შოთამომავლი, ყოფილი პარლამენტარი თამაზ დაუშვილი, რომელსაც გადმოცემით გაუგია მის შესახებ, კოსტას უუროსის ძმის ნესტორისასაც. ასე, 15-16 წლისა ყოფილა კოსტა, ნესტორის თბილისში რომ ჩამოყავანია. ორთაჭალაში, პურის ნახევრადმინურ საცხობში დამხმარე ბიჭად აუყვითებდა და თან პურის ცხობას ასწოვლიდნენ (ამ ხელობას ასეველებს ვერა წინ ნართმეცვა). ერთ მშენებელ საჯამოს კუველა შეინარჩუნა, მარტოხელა კოსტას მეორე დილითით ცომი მოუზელია და ნასასვლელად გამზადებულა. შეუმჩნევია, რომ ადრე ნასულებს ბოქლომ თან გაცყოლიათ. არ დაბნეულა კოსტა, იქვე ყოფილა დიდი ზომის ქვა, თურმებ, დაბლიგით 200 კგ-მდე. ამ ჩევენს პარარა „გოლიათს“ აუზევა ეს ქვა და საცხობის კარგზე მოუყვადება. დოლით, უთემაზე გამოჩენილინ მცხობელები, გულზე შემოყრიათ, ვერ ნარმოდებენნენ, თუ ამას კოსტა იზამდა. დაუწყიათ ჯავაგური სალისის მიერ შეიტყობული ექიმობრი: „გოლიათი ცერაძე, რათ გამადი ვერზე, ხომ იცოდი ნაგაქცევდა კოსტა მასისურაძე“. კოსტა იყო სსრ-ს მრავალგზის ჩემპიონ შოთა დაუშვილის ბაბუა. სოფელი ცხმორელი (ინის რაომი). აյ დაიბადა გოლიათი კოსტა მასისურაძე 1881 წელს. სანქტერესის სიტყოოსას პყვითელი მისი უახლოსი შოთამომავლი, ყოფილი პარლამენტარი თამაზ დაუშვილი, რომელსაც გადმოცემით გაუგია მის შესახებ, კოსტას უუროსის ძმის ნესტორისასაც. ასე, 15-16 წლისა ყოფილა კოსტა, ნესტორის თბილისში რომ ჩამოყავანია. ორთაჭალაში, პურის ნახევრადმინურ საცხობში დამხმარე ბიჭად აუყვითებდა და თან პურის ცხობას ასწოვლიდნენ (ამ ხელობას ასეველებს ვერა წინ ნართმეცვა). ერთ მშენებელ საჯამოს კუველა შეინარჩუნა, მარტოხელა კოსტას მეორე დილითით ცომი მოუზელია და ნასასვლელად გამზადებულა. შეუმჩნევია, რომ ადრე ნასულებს ბოქლომ თან გაცყოლიათ. არ დაბნეულა კოსტა, იქვე ყოფილა დიდი ზომის ქვა, თურმებ, დაბლიგით 200 კგ-მდე. ამ ჩევენს პარარა „გოლიათს“ აუზევა ეს ქვა და საცხობის კარგზე მოუყვადება. დოლით, უთემაზე გამოჩენილინ მცხობელები, გულზე შემოყრიათ, ვერ ნარმოდებენნენ, თუ ამას კოსტა იზამდა. დაუწყიათ ჯავაგური სალისის მიერ შეიტყობული ექიმობრი:

მაისურადების გვარი ერთ-ერთი
მრავალრიცხვოვანია საქართველოში, მი-
მონაბეჭდით კევჭის თითქმის ყველა
კუთხიში. რაჭველი მაისურადები სამა-
გლილით იყო ძერძნულ-რომანტიკული
ბაში, 1987 წელს სსრკ-ს საუკუთხოსო
მწერთნელიად აღიარებული ვლადიმერ
(ვალენია) მაისურაძე. მის აზრიდან
ლებს შორის არიან მსოფლიო ჩემპიონი
მიხეილ სალაძე, ეროვნის ჩემპიონი პო-

თა მორჩილაძე, სსრკ-ს აბსოლუტური ჩემპიონი ავთანდილ გაისურაძე - მაისურაძეების ტრადიციათა ღირსეული გამგრილებული; იოსებ ბერიშვალო, რიადის არამატეპვარი, ჯერად ბაკურიძე, ესაა არასარული ჩამონათვალი სახელმწიფო მოქიდავებისა, რომლებზეც დიდი ამავე ჰქონდა შესანიშანი პედაგოგისა და აღმზრდელ ვალიოდა გაისურაძეს.

გონიგალის ხეობები ხარისხის მოდენის
კავალერი. ამჟამად, ფიზკულტურულ-
სპორტული კუბის „დანამას“ აღმას-
რულებელი დირექტორი.

ამ სახელმოვანი გვარის ნარმომად-
გენელი იყო სსრკ-ს ჩემპიონი, სსრკ-ს
თასის მფლობელი, საქართველოს მრა-
ვალების ჩემპიონი გურამ გობეგვიშვი-
ლი. უზინიერი ძალით გამოირჩიოდა
- საქართველოს მრავალგზის ჩემპიონი
ზურაბ გობეგვიშვილი, რომელიც
მელავჭიდშიც ტროლს არავის უდებდა.
შესანიშნები მოტივაციები არიან დაკი-
თის ბიძაშვილები - ჯვირან (სსრკ-ს
ჩემპიონი ახლავაზრდები) და გორგა
(მსოფლიო პრიზიორი ახლავაზრდებ-
ში) გობეგვიშვილები. თავის დროზე,
კარგად ჭიდავობდნენ მამაშვილები - ზა-
ურ, ზაზა და გიორგი გობეგვიშვილები.

ყოველითის კარგ მთავრდელობას
ტყვებისა საქართველოს მრავალგზის
ჩემპიონების, ძმების - ბათური და ბონ-
დო სარდანშვილების ჭიდავის, ნამდ-
ვილა ვაჟხვი იყო საჭადავ ხლოიჩაზე
მამუკა რაზმაძე, სსრ კავშირის მრა-
ვალგზის პრიზიორი და საერთაშორისო
ტურნირებში გამარჯვებული.

ახლა კი ძროშველ თბილისელ, ნარ-
მოშობით რაჭველ მოქმედვეებზე მო-
გახსნებოთ. პეტა დაუშვილი, რაინდა
კაცი, შესანიშნავდა ჭიდობად „ქარ-
თულს“; ანზორ გვამრაჟ, „ნახალოვ-
კელთა“ კელორიკი, სპრა-კ პრიზორი,
საქართველოს მრავალგზის ჩემპიონი,
საერთაშორისო კლასის არბიტრი; ჯუმ-
ბერ დავლიანიძე, საქართველოს 15-
გზის ჩემპიონი, სსრ კავშირის პრიზერავ-
შირებისა და სტუდენტთა თამაშების
მრავალგზის ჩემპიონი, საერთაშორისო
კლასის არბიტრი; თერგიშ (შო) კობა-
ხიძე, საქართველოს ჩემპიონი, კოქან-
დავე; უნი სულაძე, ძები ეღაუზა და
ვაფა სულაძები, ჯუმბერ ერაძე, ლე-
რი ხომასრუიძე, გალა ჭელიძე, ჭიდა-
ობის დიდი მოადგე კაკ აღეიძელი...
ცხადია, სია არსარულია. თუ ვინმე გა-
მოგვრჩა, ბოლოშს მოგეხდით.

მოჭიდავე სალარაძეები. მარცხნიდან: იორგაშვილი (ბიძა), გურამ სალარაძე და რეზო (მამა)

მარკენითან: გურამ სალარაძე, გიორგი სალარაძე, დავით გობეჯიშვილი

ჩემი მეგობარი ქუჩასი

გოტფრიდ ლენცი

„ალექსანდრე რეკავს.

„სად ხარ?“

„სამსახურში...“

„რას აეთებ?“

„რას უნდა გაეთებდე სამსახურში?“

„როდის მორჩები?“ (სიცილით)

„დღეს გვინდობადე ვერ მოვრჩები, ტოპმილერთან მაქს დასარეკი...“

„კარგი რა, ყველანი ერთად ვართ. და-

ურეკე შენც და ნამდო!“

„დავურეკე რა, კა არ უნდა მოვი-

ეთხო, ინტერესუ მაქს გასაკეთებელი.

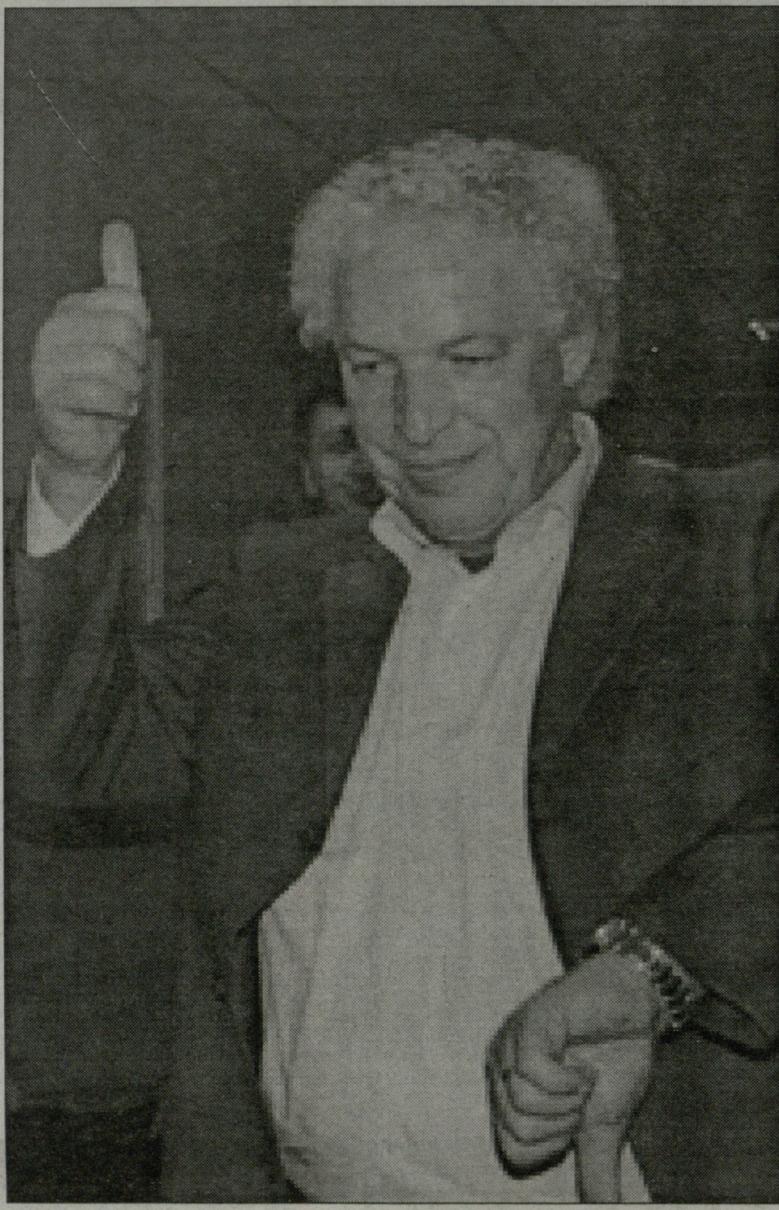
დღეს უჩემდ მოიხსენეთ!“

„აკაგი, მაგრამ ისე, არ დაგავიწყდეს, რომ ჩეც შენი მეგობრები ვართ, ბაგე-

ვობის მეგობრები... ტოპმილერი კი ერ-

თ ნოს ნინათ გაიცანი...“

ტუშ, ტუშ...

ასეთ სატელეფონო საუბრები ხშა-
და გამართულა ჩემა და ჩემს მეგობ-
რების, იმორის. იმდენდე ხშირად, რომ ახლა
ტოპმილერის გვარსაც კი აღარ ასენე-
ბენ, პირდაპირ მექოხშიან: „შენი მაქა-
ცი როგორ არის? აქეთ არის თუ იქეთ?“
ტელეფონზე ისევ ხშირია ასეთი საუბრე-
ბი: „უ, დღესაც ურეკეა? რა გჭირს, შე
ჩემა, ყოველდღე ურეკეა?“ისე, მე რა ტოპმილერის მეგობარი
ვარ, მაგრამ მაქც კატივი ვიწოდებდე
და აღარ ბერზე უკეთაც კა...“როცა ფეხბურთის ფედერაციაშ ნაკუ-
ბის პოტენციურ მწერთნელთა 15-კაციანი
სია გამოიკვენა, გულაბილად ვამბობ, მა-
შინევ ტოპმილერს დავადგი თავალი. თუ
გახსოვთ, სიაში იყვნენ ბასილე, მატურანა,
ბლაუერი, ფრენსი, აუგენტალერი, შეფე-
რი, მეტსიუ, კატენეცი, მილუტინოვიჩი,
ტოპმილერი... მეტა მასხსენ. ერთი
ნელი იყო გასული მას შემდეგ, რაც ტოპი
„პამბურგიდა“ გაუშევს და მასხსენდა, რომ
მის ხელში ამ გერმანულ კლაბს სულ რა-
ღაც 4 თვეში უმძიმესი დროება დაუდგა,
მაგრამ ისევ მასხსენდა, გერმანული პრეს
რომ ნერდა ძალიან ხშირად, ტოპმილერს
ფეხბურთელებმა მოუწყეს „დემონტაჟი“,ერძოდ კი, გუნდის კაპიტანმა სერგეი ბარ-
ბარესმათ...მერე იყო პირველი ქონტაქტი ელაუს-
თან. მასხსენ, რა ბედნიერები ვიყავით
რედაქციაში, როცა ტოპის სახლის ტელე-
ფონის ნომერი შევიტყვეთ. საღამოს უნდა
დამერეკე და მთელი დღის განმავლისში
ძალიან ვნერვიულობდი. ბევრს აღარ გა-
ვაგრძელებ, გაახსენები მოილოდ იმსა,
რაც ყველაზე მთავარი იყო: „საქართვე-
ლო? რატომაც არა?“ 2005 ნოემ-
ბერი იყო, ის დღე კიდევ დიდხანს მემას-
სოვრება. მეორე დღეს ვაძაყიბდი ამ ინ-
ტერენის, რომელიც პირველი იყო, კლა-
უსის მიერ ქართველი უურნალისტებისთ-
ვის მიცემულ ინტერვიუებს შეირის. ხომ
ხედათ, დღესაც ვამაყობ.მეორე თუ მესამე დარეკვისას, ტო-
პიმ ძალიან მაცრად მითხრა ინტერვი-
უზე უარი. გავოგნდი. მერე გაირკა, რომ
აგენტი, ვინმე ნიკოლა სერელია
მაგრად ხლაფორთობდა, ტოპის ახლო
ძმეკაციას იძრალებდა და ამბობდა,
უჩემდ კლაუსი ერთ ნაბიჯაც არ გა-
დადგამს, ჩემს გარეშე არავის დაელაპა-
რაკებათ. თქვენც არ მომიკვდეთ, ტოპ-
მილერი თბილისში პირველადაც იმ
სკოლიასა თუ ვიდაც ოხრის გარეშე ჩა-
მოვიდა, კონტრაქტიც მის გარეშე გა-
ფორმა და საერთოდ, მას მერე იმ კაცის
სახელია და გვარის სსენებაც აღარ ყო-
ფილა. ან ახლა რატომ მომაგნონდა, ძა-
ლიან მიკვირს.მერე ტოპი პირადად გავიცანი, პირვე-
ლი ჩამოსვლის დროს. აბილუტურად
ყველა უურნალისტი თვალებში შეციცი-
ნებდა, პრესკანტერენციის დასრულების
შემდეგ ბლოკნოტი დავაძრე და ელაუს-
თან მივიჭრი, ავტოგრაფი-მეტქი. სი-
მართლე გიახორათ, მისა ავტოგრაფი
არაფერში მჭირდებოდა, გერმანული
ფეხბურთის ფანი არასდროს ცემოფილ-
ვარ. ამ მომენტის სხვა მიზანი ჰქონდა. მო-
აწერა თუ არა ხელი, მაშინვე ვუთხრი,
ძალიან მინდა, რომ სულ მაღლ კონტრაქ-
ტიცეც ეს დაწეროთ-მეტქი. აი, ეს კი მარ-
თლა ძალიან მინდოდა, ისევე, როგორც
ყველა ნორმალურ ქართველს უნდა სდო-მებოდა — ვისაც ქართულ ფეხბურთსა და
საქართველოს ნაკრებზე მართლა შესტ-
კივა გული. ტოპის გაეცინა და მახარე ხე-
ლი ზუსტად სამჯერ დამერა. არაფერი
უთქვამს, მაგრამ ცხადი იყო: თანახმა
გახლდათ, საქართველოს ნაკრები გაენვ-
რთნა, თუკი ყველაზერზე შეთანხმდე-
ბოდნენ.თებერვლის ბოლოს მონტროში გა-
ლიდით, ნილისყრაზე. აი, იმ ნილისყრაზე,
მსოფლიოს მომავალი ჩემიმონი და
ვიცე-ჩემიმონი რომ გვარგუნა ფურტუ-
ნამ. ნილისყრის დასრულების შემდეგ
ტოპი უურნალისტების ალყაში მოექცა,
მათ შეირის მეც ვიყავი. აქეთ-ერდან
ტენიდნენ მიკროფონებას და დიქტო-
ფონებს. მეც ვნევალობდა რალაცის და
სიმრთლე გითხრათ, არ მეგონა, თუ
უურნალისტები ასეთი მომრები იქნე-
ბოდნენ. ვილაცამ ხელი მერა, ვიღაცამ
იდაყვი — ერთი ეგაა, რომ თავის არაფე-
რი ჩაურტყამო. კოლედ, დამჩიდერეს.
კლაუსმა კომენტარი გააეკეთა და პირ-
ველი ნაკადი მოიგრერი, ამ და და-
დონის მისევნ უკე მერიე ნაკადი დაიძ-
რა — ის უურნალისტები, რომლებიც მა-
ნამდე სუნ ერიან ერიესონს ართმევდ-
ნენ ინტერვიუს. ამჯერად ვიკაუცებულ,
უფრო სწორად, ვიტიდავე და შეგნით
მოვხდო. ამ დროს ელაუსმა მითხრა,
მოდი, ამათ მოვიშორებ, ყველას ორ-სამ
ნინადადებას ვეტყვი და მერე შენვრცელ ინტერვიუს მოგცემ, ვიღაცარა-
კოთ რამდენიც გინდაონ.არ ვიცი, რამდენად მინშველოვანი და
საქართველოს ნაკრების მწერთნელია. კრიტიკოსებიც გაჩინდენ. ჩემი აზრით,
უფრო ვაი-ერთიცოსები. ისეთები, რომ-
ლებიც ამ მხოლოდ დიმორმა არის, რო-
გორც ვიცი, ფეხბურთელებმა მიგინერეს
დემორნატუ-მეტქი. არათ, თავი გაექნა —
ფეხბურთელებზე აუგი არ დაცდენია,
არც ბარბარესხე, რომელსაც ლამის თა-
ვის კარში გაჰქინდა გოლები. მაგ გუნდს
ძალიან ჭაუსუსტი ხელმძღვანელები
ჰყავს და ყველაზერი ამის ბრძოლი იყო,
თქვა და ბევრი რამ მიამბო „პამბურგის“
შეფეხბზე.

...ერთი ნელი და რამდენიმე დღე გავი-

და მას შემდეგ, რაც კლაუს ტოპმილერი

საქართველოს ნაკრების მწერთნელია.

კრიტიკოსებიც გაჩინდენ. ჩემი აზრით,

უფრო ვაი-ერთიცოსები. ისეთები, რომ-

ლებიც ამ მხოლოდ დიმორმა არის, რო-

გორც ვიცი, ფეხბურთელებმა გერმანულ

უურნალისტის გარეშე და მაგ გუნდს

ძალიან ჭაუსუსტი ხელმძღვანელები

ჰყავს და ყველაზერი ამის ბრძოლი იყო,

თქვა და ბევრი რამ მიამბო „პამბურგის“

შეფეხბზე.

...ერთი ნელი და რამდენიმე დღე გავი-

და მას შემდეგ, რაც კლაუს ტოპმილერი

საქართველოს ნაკრების მწერთნელია.

კრიტიკოსებიც გაჩინდენ. ჩემი აზრით,

უფრო ვაი-ერთიცოსები. ისეთები, რომ-

ლებიც ამ მხოლოდ დიმორმა არის, რო-

გორც ვიცი, ფეხბურთელებმა გერმანულ

უურნალისტის გარეშე და მაგ გუნდს

ძალიან ჭაუსუსტი ხელმძღვანელები

ჰყავს და ყველაზერი ამის ბრძოლი იყო,

თქვა და ბევრი რამ მიამბო „პამბურგის“

შეფეხბზე.

და ბოლოს: მე ისიც ვიცი, რომ საქარ-

თველმშენები მარტინ მეტები არ მყავს,

ესეც ტოპმილერის სიტყვებით ნაეგო 20-ზე

მეტი შეცვედრა...“

და აკერძობით, იმავე გაზიერში ნერია: „ეს ის

კაცი, რომელმაც ერთობლივ ჩამოიყენა

უურნალისტის გერმანულ დემორნატუ-მეტქი და უურნალისტის გერმანულ დემორნატუ-მეტქი...“

1934 ნოემბრი 13 აპრილს

თბილისში, სახელით „საქართველოს
ფეხბურთელური“. 1936-39 ნოემბერი ერქვა

„ფეხბურთელური“, „ლელოდე“ დაბიძე

362 ნომერი, 1949 ნოემბრი

10 ივნისს გაზიერი აღადგინა

მიხეილ კაკაბაძეზე.

2006 ნოემბრი გაერთიანდა